

Datainspektionen
informerar

1

Dina rättigheter
enligt personuppgiftslagen

Ändringar i PuL

Observera att innehållet i den här skriften inte är anpassat till de ändringar i PuL som trädde i kraft den 1 januari 2007. Ändringar förs in i nästa upplaga. Här följer en kortfattad beskrivning av vad förändringarna i PuL innebär.

PuL innehåller numera två olika regelsystem. Som tidigare innehåller lagen ett antal detaljerade hanteringsregler (närmare 50 paragrafer), till exempel grundläggande krav som ska vara uppfyllda då personuppgifter behandlas, bestämmelser om vad som är tillåten behandling och om skyldighet att informera de registrerade. Dessa regler gäller för behandling av personuppgifter i strukturerat material som traditionella dataregister, databaser och ärende- och dokumenthanteringssystem. För behandling av personuppgifter i ostrukturerat material som löpande text och ljud och bild gäller en helt ny och förenklad reglering.

Den 1 januari 2007 infördes dessa lättnader i PuL. De innebär att många av hanteringsreglerna inte längre behöver tillämpas på viss hantering av personuppgifter i ett ostrukturerat material. Syftet är att underlätta vardaglig hantering av personuppgifter som inte medför integritetsrisker. Lättnaderna gäller för vardaglig ostrukturerad behandling av personuppgifter som löpande text i ordbehandlingsystem, löpande text på Internet, ljud- och bildupptagningar och korrespondens per e-post. Undantaget kan också omfatta enkla strukturer som klasslistor och listor över anställda – om inte materialet ingår i eller ska infogas i en databas med en personuppgiftsanknuten struktur, till exempel ett ärendehanteringssystem.

Den förenklade regleringen innebär att vardaglig ostrukturerad behandling i princip får utföras fritt så länge man inte kränker den uppgifterna avser. Kränkande behandling är således fortfarande otillåten. För att avgöra om en behandling är kränkande måste man göra en samlad bedömning av hur känsliga uppgifterna är, i vilket samman-

hang de förekommer, för vilket syfte de behandlas, vilken spridning de har fått eller riskerar att få, samt vad behandlingen kan leda till. Man får således göra en avvägning i det enskilda fallet där den registrerades intresse av en fredad, privat sfär vägs mot andra motstående intressen.

Vid behandling av personuppgifter i regelrätta register eller andra samlingar av personuppgifter som är ordnade så att det ska bli enklare att söka efter eller sammanställa personuppgifter, till exempel databaser eller stora dokument- och ärendehanteringssystem gäller fortfarande hanteringsreglerna för alla personuppgifter i systemet.

Frågor och svar om vad ändringarna i PuL innebär finns på www.datainspektionen.se.

Datainspektionen

Besöksadress: Fleminggatan 14, Plan 9

Postadress: Box 8114, 104 20 Stockholm

Tfn: 08-657 61 00 Fax: 08-652 86 52

E-post: datainspektionen@datainspektionen.se

Webbplats: www.datainspektionen.se

Innehåll

Inledning	4
Fakta om PuL	5
Så här kan du få rättelse	6
Rätten till registerutdrag	6
Möjligheten att själv begära rättelse	7
Direkt marknadsföring	8
Datainspektionens tillsyn	8
Påpekande för att åstadkomma rättelse	9
Förbud vid vite	9
Ansökan hos domstol om att personuppgifter ska utplånas.....	9
Personuppgifter på Internet	10
Undantag från PuL:s regler vid vissa Internetpubliceringar	10
Skadestånd	12
Polisanmälan vid brott mot PuL	13

En av Datainspektionens uppgifter är att ge råd om tolkningen av personuppgiftslagen, PuL. Med den här skriften vill Datainspektionen informera om hur du kan gå till väga för att ta reda på om dina personuppgifter används på ett otillåtet sätt och vilka rättigheter du som registrerad har då din personliga integritet har kränkts genom behandling av personuppgifter.

Stockholm i januari 2004

Inledning

Den snabba tekniska utvecklingen i samhället möjliggör att allt fler uppgifter som rör vårt privatliv kan samlas in och bearbetas på olika sätt. I många fall finns det naturligtvis legitima behov av att använda uppgifterna. Men med de ökade möjligheterna att samla in och bearbeta uppgifter följer också en ökad risk för att uppgifterna behandlas på ett sådant sätt att vår personliga integritet kränks.

Datainspektionen har till uppgift att verka för att människor skyddas mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter. I PuL finns bestämmelser som har till syfte är att skydda människor mot sådana kränkningar. Därutöver finns s.k. registerförfattningar, t.ex. Polisdatalagen (1998:622) och Vårdregisterlagen (1998:544), som reglerar hur personuppgifter får behandlas inom vissa områden. Datainspektionen är den myndighet som ska utöva tillsyn över att reglerna följs.

Datainspektionen har även till uppgift att verka för att god sed iakttas i kreditupplysnings- och inkassoverksamhet. Mer om detta kan du läsa i Datainspektionens informationskrifter nr 8 "Värt att veta om inkasso" och nr 15 "Värt att veta om kreditupplysningar". Skrifterna finns på www.datainspektionen.se.

I den här skriften får du veta hur du ska göra för att ta reda på om dina personuppgifter används på ett otillåtet sätt och vilka rättigheter du som registrerad har då din personliga integritet kränkts genom behandling av dina personuppgifter.

Fakta om PuL

Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204), PuL, tillämpas på helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter. I vissa fall gäller PuL även då personuppgifter behandlas manuellt.

PuL:s bestämmelser gäller inte för rent privat behandling av personuppgifter.

PuL tillämpas inte heller om det skulle strida mot reglerna om tryck- och yttrandefrihet i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. Den 1 januari 2003 trädde vissa ändringar i kraft i yttrandefrihetsgrundlagen. Dessa ändringar innebär att den som har erhållit ett utgivningsbevis av Radio- och TV-verket för att publicera information ur en databas på Internet inte behöver följa PuL:s bestämmelser.

Om det i annan lag eller förordning finns bestämmelser som avviker från PuL:s bestämmelser gäller de bestämmelserna i stället för PuL. I en del situationer är endast vissa av PuL:s bestämmelser tillämpliga. Sådana situationer är när personuppgifter behandlas uteslutande för journalistiska ändamål eller för konstnärligt eller litterärt skapande.

Med **personuppgifter** avses all slags information som direkt eller indirekt kan kopplas till en fysisk person som är i livet. Exempel på sådan information är namn, personnummer och kundnummer. Med **behandling** av personuppgifter avses varje åtgärd som vidtas med personuppgifter t.ex. insamling, registrering eller bevarande.

Den som ansvarar för att personuppgifter behandlas på ett lagligt sätt kallas **personuppgiftsansvarig**. Personuppgiftsansvarig är den som ensam, eller tillsammans med andra, bestämmer ändamålen – dvs. syftena med – och medlen för behandlingen av personuppgifter. **Den registrerade** är den som personuppgifterna avser.

PuL innehåller grundläggande krav som ställs på all behandling av personuppgifter. PuL innehåller också regler om i vilka situationer behandlingen är tillåten. Om inte den registrerade har

lämnat sitt samtycke till behandlingen får personuppgifterna bara behandlas för vissa i lagen angivna syften. I PuL finns särskilda restriktioner när det gäller behandling av känsliga personuppgifter, uppgifter om lagöverträdelser och personnummer.

PuL har långtgående krav på att den personuppgiftsansvarige ska informera de registrerade om behandlingen av deras personuppgifter.

I PuL finns även bestämmelser om vilka befogenheter Datainspektionen har för sin tillsyn. PuL innehåller även regler om skadestånd och straff.

På www.datainspektionen.se finns ytterligare informationsmaterial med mer detaljerade upplysningar om innehållet i PuL.

Så här kan du få rättelse

Rätten till registerutdrag

För att du ska kunna ta reda på om personuppgifter som rör dig behandlas eller inte har du enligt PuL rätt att ansöka om ett s.k. registerutdrag hos den personuppgiftsansvarige.

Den personuppgiftsansvarige är skyldig att ge dig besked om han behandlar personuppgifter som rör dig eller ej. Om dina personuppgifter behandlas ska den personuppgiftsansvarige också lämna skriftlig information om vilka uppgifter om dig som behandlas, varifrån uppgifterna är hämtade, ändamålen med behandlingen och till vilka mottagare eller kategorier av mottagare som uppgifterna lämnas ut. Sådan information ska som huvudregel lämnas inom en månad från det att du gjorde din ansökan. Om det finns särskilda skäl för det, får information dock lämnas senast fyra månader efter det att du gjorde din ansökan.

Genom rätten till registerutdrag har du möjlighet att kontrollera om du är registrerad och, om så är fallet, att de registrerade uppgifterna är riktiga.

En ansökan om registerutdrag ska du göra skriftligen till den personuppgiftsansvarige. Ansökan ska vara undertecknad, så du kan inte skicka den via e-post. Du har rätt att gratis en gång per år få ett registerutdrag.

Du kan läsa mer om hur du ska göra för att utnyttja denna rättighet i Datainspektionens informationsskrift nr 16 "Personregister i Sverige" som finns på www.datainspektionen.se. Där finns förslag på hur du kan skriva din ansökan om registerutdrag. Skriften innehåller också en förteckning över de största och vanligaste registren i Sverige.

Möjligheten att själv begära rättelse

Enligt PuL är den personuppgiftsansvarige skyldig att på begäran av den registrerade snarast rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med vad som sägs i PuL eller föreskrifter som har meddelats med stöd av PuL.

Om du av någon anledning – om du t.ex. har tagit del av ett registerutdrag – anser att den personuppgiftsansvarige behandlar dina personuppgifter i strid med PuL, kan du alltså vända dig till den personuppgiftsansvarige och begära att få personuppgifterna korrigerade. En sådan begäran kan du framställa muntligen eller skriftligen. Den personuppgiftsansvarige bör därefter genast utreda om dina anmärkningar är befogade och, om så skulle vara fallet, snarast korrigera felen.

Om den personuppgiftsansvarige har utsett ett personuppgiftsombud ska ombudet hjälpa dig att få rättelse t.ex. när det finns anledning att misstänka att behandlade uppgifter är felaktiga eller ofullständiga.

Direkt marknadsföring

Du har alltid rätt att begära att dina personuppgifter inte används för ändamål som rör direkt marknadsföring. Det gör du genom att lämna en skriftlig anmälan hos den personuppgiftsansvarige, exempelvis via e-post. En sådan anmälan hindrar dock inte att den personuppgiftsansvarige fortsätter att behandla uppgifter om dig för andra tillåtna ändamål än sådana som rör direkt marknadsföring.

Datainspektionens tillsyn

Om du inte lyckats förmå den personuppgiftsansvarige att rätta, blockera eller utplåna personuppgifter som behandlas i strid med PuL eller upphöra att behandla dina personuppgifter för ändamål som rör direkt marknadsföring har du möjlighet att vända dig till Datainspektionen. Datainspektionen kan då bestämma om en granskning ska utföras med anledning av ditt klagomål och på vilket sätt en sådan granskning ska utföras.

I normalfallet utövas tillsyn genom att Datainspektionen skriftligen kontakter den personuppgiftsansvarige och begär att denne yttrar sig över vad som har framförts i klagomålet. När den personuppgiftsansvarige har yttrat sig gör inspektionen sedan en bedömning av om den aktuella personuppgiftsbehandlingen har utförts på ett lagligt sätt. Datainspektionen kan också utöva tillsyn genom att företa en inspektion på plats hos den personuppgiftsansvarige.

Den som anmäler ett klagomål hos Datainspektionen har inte någon ställning som part i det tillsynsärende som Datainspektionen kan komma att inleda med anledning av klagomålet. Detta innebär att den som anmäler ett klagomål inte har någon rätt att överklaga Datainspektionens beslut i tillsynsärendet. Detta gäller även om den som gjort anmälan anser att Datainspektionens bedömning gått honom eller henne emot.

Även om Datainspektionen inte väljer att inleda ett tillsynsärende på grund av ditt klagomål så kan det ändå vara av intresse för Datainspektionen att få kännedom om påstådda brister i personuppgiftshanteringen inom ett visst område. Klagomålen kan då komma att ligga till grund för Datainspektionens framtida inspektionsaktiviteter, t.ex. genom att inspektionen väljer att granska en viss bransch genom s.k. temainspektioner.

Påpekande för att åstadkomma rättelse

Om Datainspektionen i sin tillsyn konstaterar att personuppgifter behandlas på ett olagligt sätt, ska Datainspektionen i första hand försöka åstadkomma rättelse genom påpekanden eller liknande förfaranden. I de allra flesta fall följer den personuppgiftsansvarige Datainspektionens påpekanden och vidtar rättelse.

Förbud vid vite

Om det efter att en olaglig behandling konstaterats inte går att få rättelse på annat sätt, eller om saken är brådskande, får Datainspektionen vid vite förbjuda den personuppgiftsansvarige att fortsätta behandla personuppgifter på annat sätt än genom att lagra dem. Hittills har Datainspektionen inte haft anledning att använda sig av vite för att åstadkomma rättelse.

Ansökan hos domstol om att personuppgifter ska utplånas

Om Datainspektionen konstaterat att en behandling av personuppgifter strider mot PuL men inte på något annat sätt har lyckats förmå den personuppgiftsansvarige att vidta rättelse för att åstadkomma att personuppgifterna behandlas på ett lagligt sätt, kan inspektionen ansöka hos länsrätten om att de personuppgifter som behandlas på ett olagligt sätt ska utplånas.

Möjligheten att ansöka om utplånande av personuppgifter ska användas när det inte finns några andra sätt att komma till rätta

med en olaglig personuppgiftsbehandling. Hittills har Datainspektionen inte behövt använda sig av denna åtgärd.

Personuppgifter på Internet

Det är tyvärr inte ovanligt att enskildas integritet kränks genom publicering av nedsättande texter eller bilder på Internet.

Domstolarna har i flera fall ansett att integritetskränkningen blivit extra stor just på grund av att uppgifter på Internet får så stor spridning.

I PuL finns inga specifika regler för Internet. Det innebär att behandling av personuppgifter över Internet får bedömas utifrån de regler som gäller generellt för behandling av personuppgifter enligt PuL. En behandling av personuppgifter måste alltid uppfylla de grundläggande kraven för behandling och också någon av förutsättningarna för när behandling är tillåten.

Ibland kan det dock vara svårt att veta vem som är innehavare av den webbplats där kränkande uppgifter har publicerats och därmed är det omöjligt att begära rättelse. När det gäller de webbplatser som har domännamn under ".se" finns det på webbplatsen www.nic.se möjlighet att ta reda på vem som är innehavare av en .se-domän. I andra länder finns motsvarande webbplatser där man kan spåra vem som är innehavare av andra toppdomännamn än .se.

Undantag från PuL:s regler vid vissa Internetpubliceringar

Det finns situationer då PuL:s regler inte kan tillämpas då personuppgifter publiceras på Internet vilket får till följd att Datainspektionen inte kan ingripa mot publiceringen.

Detta gäller bland annat om personuppgifter behandlas uteslutande för journalistiska ändamål. Detsamma gäller om

ändamålet med behandlingen är konstnärligt eller litterärt skapande.

Undantaget för journalistiska ändamål är vidsträckt. Det omfattar publicering med ändamål att informera, utöva kritik och väcka debatt om frågor av betydelse för allmänheten. Det gäller dock inte i de fall uppgifter av rent privat karaktär behandlas. Om undantaget är tillämpligt är Datainspektionen i princip förhindrad att ingripa mot publiceringen.

Vidare gäller som tidigare nämnts grundlagsskydd för viss publicering av personuppgifter (se sidan 5).

Av den s.k. bilageregeln i tryckfrihetsförordningen följer att den som är ansvarig utgivare av en periodisk skrift kan åtnjuta grundlagsskydd även för elektroniskt publicerad information. En förutsättning för detta är att det elektroniskt publicerade materialet är detsamma som det material som är tryckt i skriften. Den elektroniska versionen anses då vara en bilaga till sin förlaga. Bilagan åtnjuter på så sätt grundlagsskydd.

Av den s.k. databasregeln i yttrandefrihetsgrundlagen följer att t.ex. en redaktion för en tryckt periodisk skrift eller för ett radio- eller TV-program kan åtnjuta grundlagsskydd om redaktionen förutom på vanligt sätt även publicerar materialet elektroniskt på begäran av allmänheten, t.ex. genom att mottagaren kan gå in på en viss adress på Internet och ta del av innehållet. En förutsättning är att mottagaren inte kan påverka innehållet.

Sedan den 1 januari 2003 gäller vidare att personuppgifter som publiceras på en webbplats på Internet av någon som har erhållit ett utgivningsbevis från Radio- & TV-verket omfattas av grundlagsskydd för yttrandefriheten på webbplatsen.

Det är Justitiekanslern som vakar över yttrandefriheten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Att PuL inte är tillämplig och att Datainspektionen därmed är förhindrad att ingripa hindrar dock inte att en publicering av

personuppgifter på Internet kan utgöra en brottslig gärning, t.ex. olaga hot, förtal, förolämpning, hets mot folkgrupp, hot mot tjänsteman eller brott mot tystnadsplikt.

Skadestånd

Om personuppgifter har behandlats i strid med PuL och detta har lett till skada eller kränkning av den personliga integriteten ska den personuppgiftsansvarige ersätta den registrerade. Den registrerade har inte bara rätt till ersättning för sakskada, personskada och ren förmögenhetsskada, utan kan även få kompensation för själva kränkningen.

För att ersättningsskyldighet ska föreligga måste du kunna bevisa att den personuppgiftsansvarige har behandlat dina personuppgifter på ett olagligt sätt och att behandlingen har skadat eller kränkt dig.

Om den personuppgiftsansvarige visar att felet inte berodde på honom eller henne kan ersättningen jämkas. Detta innebär att ersättningsskyldigheten helt kan falla bort eller sättas ned delvis.

Om du anser att du är berättigad till skadestånd kan du vända dig till den personuppgiftsansvarige. Du kan också vända dig till allmän domstol som då kan pröva om du är berättigad till skadestånd av den personuppgiftsansvarige.

Om ditt skadeståndsanspråk riktar sig mot en personuppgiftsansvarig som är en statlig myndighet kan du vända dig till Justitiekanslern. Justitiekanslern har möjlighet att besluta om skadestånd om en myndighet behandlat personuppgifter i strid med PuL:s bestämmelser.

Polisanmälan vid brott mot PuL

I PuL finns bestämmelser om straff för den som bryter mot vissa av lagens bestämmelser. För att brottet ska vara straffbart krävs uppsåt eller oaktsamhet.

Det är straffbart att lämna osann uppgift i sådan information till den registrerade som föreskrivs i PuL, i en anmälan till tillsynsmyndigheten av sådan personuppgiftsbehandling som omfattas anmälningsskyldighet enligt PuL eller till Datainspektionen när inspektionen begär information i samband med tillsyn.

Det är också straffbart att behandla känsliga personuppgifter eller uppgifter om lagöverträdelse i strid med PuL:s bestämmelser.

Vidare är det straffbart att föra över personuppgifter till tredje land (dvs. till en stat som inte ingår i EU eller är ansluten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet) i strid med PuL:s bestämmelser.

Det är även straffbart att låta bli att anmäla sådan personuppgiftsbehandling till Datainspektionen som är helt eller delvis automatiserad och som omfattas av anmälningsskyldighet enligt PuL eller föreskrifter som meddelats med stöd av PuL.

Den som gör sig skyldig till brott enligt PuL kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år. Är brottet att betrakta som ringa döms inte till ansvar.

En anmälan om brott gör du hos polisen. Om Datainspektionen i sin verksamhet uppmärksammar brott mot PuL kan även Datainspektionen göra en polisanmälan. Det är därefter åklagaren som beslutar om åtal ska väckas.

Den som bryter mot bestämmelserna ovan kan förutom straff eller böter även drabbas av skadestånd till de registrerade och

ingripanden av Datainspektionen t.ex. genom påpekanden, förbud med vitesförelägganden eller begäran hos länsrätt om att personuppgifterna ska utplånas.

Datainspektionen

Besöksadress: Fleminggatan 14, Plan 9
Postadress: Box 8114, 104 20 Stockholm
Tfn: 08-657 61 00 Fax: 08-652 86 52
Beställningar: 08-657 61 42 (telefonsvarare)
E-post: datainspektionen@datainspektionen.se
Webbplats: www.datainspektionen.se

ISSN 1100-3308